

ERDŐ, PÉTER., *Storia della scienza del diritto canonico Una introduzione Pontificia Università Gregoriana, Roma 1999. XXI+248 pp.*

A kánonjogtörténet tudományán belül három nagy területet különböztethetünk meg: a forrástörténetet, az intézménytörténetet és a tudománytörténetet. Erdő Péter professzor, aki jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektora, a legutóbbi területről már 1990-ben kézikönyvet adott közre latinul (*Introductio in historiam scientiae canonicae. Praenotanda ad Codicem*, Roma 1990.). Az eltelt évtized kutatási eredményei, illetve szövegkiadásai és publikációi szükségessé tették a kötet lényeges bővítését, amely most már az oktatás nyelvének megváltozását és a szélesebb körű érdeklődést szem előtt tartva olasz nyelven látott napvilágot a Pápai Gergely Egyetem kiadásában.

Szerkezetét tekintve a könyv a kánonjogi tudománytörténet mibenlétét és helyét tisztázó bevezető után (1-9) a klasszikus kánonjogtörténeti korszakbesztást követve tárgyalja az egyes időszakok kánonjogászainak tudományos metódusát, interpretációját és eredményeit, *hét* fejezetben. Először a patrisztikus kortól a gregoriánus reform végéig terjedő korszakot vázolja (11-36), majd áttér a klasszikus kánonjog idejére a Decretum Gratiani és a hozzá kapcsolódó irodalom bemutatásával (37-82), ami az egyik legnagyobb értéke a kötetnek. Általánosságban is elmondható, hogy a szerző, nem véletlenül, különösen is hangsúlyt helyez a kánonjog „aranykorának” az elemzésére, amely a legnagyobb befolyást gyakorolta mind a késő középkori, mind pedig az újkori kánonjogi gondolkodásra, gondoljunk csak Ioannes Teutonicus, Paucapalea, Stephanus Tornacensis, Huguccio, Bartholomaeus Brixienis, Bernardus Parmensis, Bernardus Papiensis vagy éppen Peñaforti Szent Raimund munkájára. Ide sorolható a III. fejezet is, ami a Liber extra-tól az 1348-ig terjedő időszakkal foglalkozik (83-107). Ezt követi a posztklasszikus kor (109-135) és a Trentói Zsinat periódusa (137-156), majd a francia forradalomtól a Codex iuris canonici-ig

tartó tudománytörténeti áttekintés (157-174), végül pedig a kodifikált kánonjog kora (175-202). A kötet a kánonjogtudomány egyes területeiről és különböző korszakaiból kiválasztott forrásszemelvényeket, illetve a középkori kánonjogi irodalom idézési módját tartalmazó *tizennégy* appendixszel zárul (203-236).

Külön méltatást érdemel a *Decretum Gratianival* (37-40), a dekretisztika (40-44, 63-78), a glosszaapparátusok (44-49) és a summák kialakulásával foglalkozó szakasz (49-58), továbbá a posztklasszikus időszak joggyakorlatában használt segédkönyvek bemutatása (124-135). A szerző a legújabb szövegkritikai publikációk alapján vizsgálja a különböző auktorok által használt tárgyalási és interpretációs metódust, illetve külön kitér az egyes iskolák (bolognai, párizsi és az angol-normann) karakterisztikumaira. Ezt már csak azért is fontosnak kell tartanunk, mivel a jelenlegi *ius commune* kutatásban egyre erőteljesebb az a hagyományos német kutatási felfogástól gyökeresen eltérő szemlélet, amely az egyetemi oktatásban használt műveket folyamatosan bővülő, a változó oktatói hangsúlyokat lépésről-lépésre beépítő szöveggként tartja számon (*work in progress*). Ezzel nagyon fontos szerepet kap maga az iskola is, amit egy mester tanítványi köre képez, illetve az azon belül létező vélemények elfogadása vagy éppen elutasítása egy-egy interpretációs megoldással kapcsolatban.

Erdő professzor a római jognak a kánonjogi kultúrára gyakorolt hatásával foglalkozó szakaszt (35-36) is újra fogalmazta az utóbbi évek tudományos eredményei alapján, amelynek homlokterében leginkább a római jog egyetemi oktatása, különösképpen pedig Irnerius személye és a jusztiniánuszi *Digesta* kommentálásának Bolognában történő megindulása áll, külön felhívva a figyelmet Andres Winroth, svéd professzor véleményére.

Nagyon modern és az általános kánonjogi kultúrát előmozdító a VII. fejezet, amely a kortárs kánonjogi tudományt, annak műhelyeit, publikációs és más, tudományos eszmecserére alkalmas fórumait veszi górcső alá, így az olvasó átfogó képet kaphat a kánonjogi diszciplína helyzetéről és lehetőségeiről az egész világon.

Ritka, hogy egy kézikönyv kapcsán elismerően lehetne szólni a benne való tájékozódást elősegítő mutatókról. Ez a kötet azonban, annak ellenére, hogy mindössze egy egyszerű betűrendes indexet tartalmaz, ebben a tekintetben is kiválóan mondható, mert e mutató (237-248) alapján mind a szerzők, mind a témák, mind pedig a források pontosan visszakereshetőek, köszönhetően többek között a jó nyomdatechnikai elkülönítésnek.

Ugyanilyen unikum a könyv elején található naprakész bibliográfia (xiii-xxi), amely a szótárak, lexikonok, kézikönyvek, forráskiadványok és folyóiratokon kívül a legfontosabb internet helyeket és microfiche-en lévő könyvtárat is tartalmaz.

Összegzésül elmondhatjuk, hogy az Erdő Péter tollából származó új kánonjogi tudománytörténet nemcsak, hogy az egyetlen modern kézikönyv erről a tudományterületről, hanem mind szerkezetében és tartalmában, mind pedig módszerében követésre méltó, nagyon jól használható segédeszköz. Valójában az egész műből sugárzik az oktatói és kutatói gyakorlat, amelyet a szerző az elmúlt évtizedekben a különböző (elsősorban olasz és magyar) egyetemeken

szerzett, és amelynek eredményeként teljesen otthonosan mozog a kánonjog minden egyes korszakának tudományos légkörében.

Remélhető, hogy az új évezredre megjelent kötet még hosszú évtizedekig alapműként fog szolgálni mindazok számára, akik a kánonjoggal vagy általában a jogi kultúrával szeretnének foglalkozni.

SZUROMI Sz. Anzelm OPraem